

En samebys strategi för överlevnad

CHRISTINA ÅHRÉN är fil.dr i etnologi vid Umeå universitet och ordförande för Gaaltije, syd-samiskt kulturcentrum. Hon är intresserad av hur samer kämpar mot den koloniserande dominerande kulturen för att behålla sina marker.

Frostvikens samebyar är små samebyar¹ i norra Jämtland. Det handlar i huvudsak om en familj som levt här i urminnes tider. Idag har Ohredahke sameby, den mellersta av de tre samebyarna i Frostvikenområdet, det högsta antalet konstaterade lodjursföryngringar i Sverige (Sametingets officiella statistik 2012). Utöver lodjurens förekomst finns även järv, varg, örn och björn. Samebyn är samtidigt en av Sveriges minsta såväl geografiskt som medlemsmässigt. Idag finns fem aktiva renskötare inom samebyn, medelåldern bland dessa är hög.

Samebyns medlemmar lever under en konstant psykisk, ekonomisk och kulturell press. Samerna vet att några i samebyn inte mår bra och de kan bara hoppas att gemenskapen inom gruppen ska få alla att orka kämpa vidare (jfr Jacobsson 2011; Kaiser 2010). Men en vinter orkar en av samebyns medlemmar inte längre. Han får hjälp av psykiatrin och även om medlemmarna uttrycker lättnad över att han fick stöd i tid så upplever de alla en ökad stress. Medlemmarna uppger i samtal att den situationen påminde dem om hur skört deras kollektiva liv är. Samebyn, som redan upplevt att en medlem tagit sitt liv, är alltid medveten om vad psykisk ohälsa kan leda till, men samtidigt är det inget som det pratas öppet om. Psykisk ohälsa är en följd av renskötarnas utsatta situation. Många unga samiska män har självmordstankar och självmordsplaner. Unga män som drabbades av depression beroende på dålig ekonomi, markintrång, markkonflikter, ensamarbete samt känslan av ansvar för hela kollektivet och kulturen.

Ytterligare ett problem är att det samiska normsystemet lyfter fram "tystnadens kultur" som något positivt. Samer ska inte tala om sina problem eller sitt privatliv (Kaiser 2010).

Den här artikeln försöker ta oss nära medlemmarna i Ohredahke sameby. Genom samtal med medlemmar, deltagande observationer vid möten och i styrelsens arbete, genomgång av samebyns handlingar i form av verksamhetsberättelser, inkomna ansökningar och protokoll söks svaret på vad som händer i den sameby som har Sveriges högsta antal konstaterade rovdjursföringringar. Hur ser de på sin framtid och vilka strategier har de för att överleva som kollektiv? Med utgångspunkt i dekoloniserings teorier rör vi oss bort från studiet av "de andra" och utgår ifrån urfolkens egen kultur och teoriförståelse (Smith 1999).

EN KOLLEKTIV UPPFOSTRAN

Samisk barnuppfostran sker kollektivt och barnen får tidigt meningsfulla åldersanpassade arbetsuppgifter som stärker deras band till renskötseln och deras samiska familj. Ett litet barn kan exempelvis bära in ved, ett vedträ i taget. Ett annat litet barn kan ha som ansvar för att alla i familjen har regnkläder när familjen besöker rengården (Balto 1997). Kunskapsöverföringen lyfter särskilt fram familjens och naturens betydelse för samerna. Naturen lånas bara från nästa generation och det är viktigt att bara "ta" det som man behöver. Barnen får lära sig att aldrig göra eld på stigar eller slänga ben efter en måltid hur som helst i naturen. Föräldrar och släktingar berättar historier om olika platser och med tiden får barnen sina egna platser i naturen där de kan vila och slå läger (Sara 2004). Oavsett ålder får de renskötande barnen på detta sätt en betydande roll att fylla och deras arbetsuppgifter förändras med ökad ålder, men varje arbetsuppgift ges ett värde och lär

barnen vad som är viktigt och hur viktig släkten, kollektivet och naturen är för renskötare. Det här ett exempel på hur värderingar, normer och kunskaper överförs mellan generationer och hur tidigare generation upprätthåller kulturens sociala stabilitet.

Betraktas renskötseln ur detta perspektiv är det möjligt att förstå hur renskötare väljer att bli renskötare av fler orsaker än de ekonomiska. Ända sedan barndomen har renskötseln status lyfts fram och barnen fått en värdefull roll inom samfundet. Det ekonomiska har nedtonats och renskötseln betydelse framhävt (Nordin 2007).

Det är i skenet av detta som samebyns medlemmars strategier skall ses. De upplever sin sameby, sina renar, sina marker och dess medlemmar som det absolut viktigaste i deras liv. Alla samebymedlemmar lyfter fram kollektivets betydelse för deras eget välmående och de kan inte tänka sig ett liv där de tvingas lämna samebyn. Ändå är de idag väl medvetna om de utmaningar som samebyn står inför. Medlemmarna uttrycker rädsla inför morgondagen och Ohredahkes ordförande säger återkommande att han inte tror på renskötseln framtid. Han tror att renskötarens tid är förbi. Samtidigt berättar han att sin drivkraft finner han i samebyns barn, han vill så gärna ge dem samma möjligheter som han hade som barn, men ändå finner han sig ligga sömlös om nätterna eftersom han vet att barnen kanske inte kommer att kunna stanna på sina förfäders marker.

Flera medlemmar uttrycker oro över barnens situation. Under våren 2013 attackerades en av samebyns medlemmar av en björn. Han överlever men får allvarliga skador (ÖP 14 maj 2013, ÖP 15 maj 2013). Efter attacken på samebymedlem-

men uppger flera föräldrar att deras barn gråter. De är rädda när deras pappor skall åka iväg till fjällen. Rädda för att de också ska attackeras och kanske dö. Tidigare under vintern har andra medlemmars barn utsatts för rasistiska påhopp på förskolan. Ett femårigt barn frågar varför hennes vänners föräldrar vill skjuta henne. Barnet har hört ett samtal mellan två föräldrar till andra barn som diskuterat vargen som finns i området. I slutet av samtalet ska en av föräldrarna ha sagt att den inte tycker att vargen ska skjutas utan att lapparna ska skjutas. Det femåriga barnet förstod att det handlade om henne och var nu ledsen och nedstämd.

Hur detta stigma fortfarande påverkar minoriteter synliggörs exempelvis i Elisabeth Jernströms & Henning Johanssons forskning. Jernström och Johansson såg i sin studie bland barn i de lägre åldrarna hur barnen var påverkade av en negativ syn på sin kulturella bakgrund (1997). Under våren 2013 blir rasismen, till följd av en hätsk vargdebatt i Junseleområdet, en del av samebyns vardag. En same berättar att hon för första gången funderade på att flytta från regionen. ”Detta trots att vi levtt här i 14 generationer”, säger hon. Samebyn såg hur svårt medlemmarna hade att hantera den ibland hätska samhällsdebatten och valde därför att driva frågan om skyddsjakt. Samtidigt vägrade samebyn att ta emot någon form av kompensation för att tillåta ett etablerat vargrevir inom sina betesområden. Ett beslut som kostade dem insyn i Länsstyrelsens arbete och tillgång till ekonomisk ersättning.

Syftet bakom beslutet var att stärka medlemmarnas gemenskap och självkänsla. ”Den som sätter ett pris på sin identitet kan köpas”, säger en medlem som förklaring till beslutet.

SAMEBYNS UTMANINGAR OCH STRATEGI

Ohredahke samebys utmaningar rör i hög grad rovdjuren. Sveriges samer har de senaste åren flera gånger larmat om rovdjursproblematiken inom renskötselområdet. Som tidigare nämnts finns det högsta antalet konstaterade lodjursföryngringar i de tre samebyarna inom Frostviksfjällen. En föryngring är en hona med ungar som registrerats efter en kvalitetssäkring av förekomsten av länsstyrelsepersonal i enlighet med Naturvårdsverkets föreskrifter gällande inventering (NFS 2007:10). Detta betyder att det i tillägg till de inventerade rovdjuren finns andra honor utan ungar och oregistrerade hanar. Sametinget är den myndighet som administrerar statens rovdjursersättning till renskötseln och i deras yttrande ”*Toleransnivå för rennäringen med avseende på förekomst av de stora rovdjuren*” framgår att Ohredahke sameby är den sameby i Sverige som har de högsta förlusterna av ren till rovdjur. Sametinget beräknar en fyrtioprocentig förlust av djur årligen (Sametinget, särskilt yttrande, 2012-03-29).

Dessutom har samebyn i likhet med alla andra samebyar en mängd andra intryck. Infrastrukturen har i efterkrigstiden kraftigt byggts ut och detta medför minskade betesarealer och ökade kostnader i form av bevakning och förflyttning av renar mellan olika betesområden (Dannell 2005). Dessutom har skogsbruket beskurit vinterbetesområdena. Lavrika marker förstörs vid intensivt skogsbruk och forskning visar att 30–50 procent av de lavrika markerna försvunnit sedan 1950-talet (Berg, Östlund, Moen & Olsson 2008). Detta får inte bara effekter på renarna utan även på rovdjuren. Svenska staten har som mål att nå en miniminivå av gynnsam bevarandestatus för rovdju-

ren. Den minskade markyta som finns att tillgå för bärkraftiga stammar av rovdjur medför dock att rovdjuren koncentrerats till renskötselområdena. Detta innebär att rovdjuren idag, i högre grad än tidigare, livnär sig på renar (Kindberg 2010).

Intrången har ökat behovet av mekanisering inom renskötseln i form av skotrar, terrängfordon, lastbilar och helikoptrar. Mindre, ofta uppdelade betesområden, innebär att hjordarna blir svårare att hålla samman och att hjordarna oftare måste flyttas från ett betesområde till ett annat. Detta innebär ökade kostnader men det har även medfört att renskötseln idag är ett av de farligaste yrkena, med många dödsolyckor (Hassler 2005).

De kumulativa effekterna av skogsbruk, vindkraft, rovdjur, infrastruktur, mekanisering, rasism, ansvar för hela kulturen etc. försvårar en ekonomiskt lönsam rennäring.

I samtal med samebyns ordförande berättar han att samebyns aktiva renskötare minskat i antal varje år. Att hantera medlemmars konkurser, ta emot samtal från kronofogden om medlemmars ekonomiska situation eller att hantera medlemmars psykiska ohälsa har blivit en del av ordförandens dagliga arbetsuppgifter. En ordförande som arbetar heltid som aktiv renskötare ser hur hans tid alltmer tas upp av övergripande samebyfrågor. Under 2012 deltog samebyns ordförande vid 24 möten (Samebyns verksamhetsberättelse). Samebyn mottog 2011/2012 ansökningar om cirka 46 vindkraftsetableringar inom samebyns vinterbetesområden. Cirka 1 100 vindkraftverk planeras att byggas inom Ohredahke sameby och därmed beskära vinterbetesområdet ytterligare för såväl renar som rovdjur (ansökningar om samråd som inkommit till Ohredahke sameby från prospekterande bolag). "Det som

främst oroar mig är förlusten av mark", säger ordföranden. "Allt handlar om mark, det handlar om renbetesmark, ju mindre mark renen får desto större effekt får det på kommande generationer, för var skall de ta vägen, var skall renarna kunna beta?"

Samebyns aktiva renskötare är uppgivna. De uppger att de känner psykisk och fysisk stress. Samtidigt är Ohredahke sameby en sameby med välutbildade medlemmar. Under lång tid var byns ordförande Anders Åhrén. Åhrén var under åren 1967–1977 också Svenska Samernas Riksförbunds ordförande och som sådan lyfte han fram sin bild av framtidens sameby. Tankar som inte bara innehöll en sameby där alla kunde få plats utan än viktigare en sameby som baserade sin verklighetsuppfattning på att samebyns marker tillhörde samerna och att rättigheterna på dessa marker tillhörde samerna.

I hög grad var det inom sin egen sameby som Anders Åhrén kunde förverkliga en del av sina tankar. Han var drivande i stämningen av staten i det s.k. skattefjällsmålet, 1981, när skattefjällsmålet avgjordes i Högsta Domstolen. När det stod klart att samebyn inte fått gehör för sin talan sågs det inte bara som en förlust inom Ohredahke utan det visade också på en framtida väg för samebyn.

"Svaret på alla våra frågor har varit utbildning" säger en av samebyns medlemmar. "Idag har vi en välutbildad grupp medlemmar och en grupp renskötare som är i skogen, tillsammans borde vi kunna nå någonstans" fortsätter medlemmen sitt resonemang. Samebyn har idag flera disputerade, de har jurister, psykologer, sociologer och ekonomer.

Det är nu som det går att uttrycka en skillnad mellan samebyns medlemmar. De aktiva renskötarna, som har ansvar att

dagligen ta hand om de marker, de renar och den kultur som de anser sig vara satta att förvalta till nästa generation, är psykiskt utmattade. De medlemmar som arbetar utanför samebyn försöker desperat att ingjuta hopp i samebyn, trots den dystra verkligheten. Dessa medlemmar använder sig också av en retorik som är fylld av teoretiska referenser.

Medlemmarna anser själva att de är fortsatt koloniserade. De talar också med klar medvetenhet om hur de skall bryta denna kolonisation. De är här klart påverkade av de dekoloniserings teorier som lyfts fram i exempelvis Linda Tuhiwai Smith's book *Decolonizing Methodologies* (1999) som är ett välkänt teoretiskt postkolonialt verk. Smith diskuterar i sin studie västvärldens forskning av urfolk och kritiserar de kulturella antaganden som ligger till grund för forskning utförd av den dominerande koloniserande kulturen. Smith tycker i sina studier fortsatt se tecken på kolonisation och fokuserar på att skapa en ny agenda för urfolksforskning där studiet av urfolk utgår från deras egen kultur istället för den koloniserande majoritetskulturen. Dekolonisation används här för att beskriva hur urfolkens angelägenheter, världssyn, kunskapsskapande, teoriförståelse och forskning utgår ifrån urfolkens egna perspektiv och i dess egna syften. Det är således samernas egen kultursyn, samernas egen förståelse av världen och samernas egna angelägenheter som skall stå i fokus. En teori som medlemmarna i samebyn står bakom och som de i många fall är klart inlästa på.

Det är också uppenbart att en del av medlemmarna i Ohredahke inte bara är inlästa på dekoloniserings teorier utan också är medvetna om postkolonisternas uppfattning av hur etnicitet skapas. En teori som inte enbart tror att etnicitet eller

kulturell identitet uppstår genom de handlingar vi genomför eller de relationer vi har utan att etnicitet också uppstår genom språkets användning. Hur vi använder språket för att kategorisera eller tala om etnicitet. Vi benämner något, exempelvis lapp, eller flata, och genom att namnge något i olika kulturella och sociala betydelser framställs verkligheten på det sättet (Ålund 2002:38).

Samebymedlemmarna lyfter hela tiden fram begrepp såsom urminneshävd, självbestämmande och urfolk, samtidigt som de tar avstånd från begrepp som minoritet och samråd. Samråd som de anser inte är samråd utan informationsmöten. De talar konsekvent om rovdjuren som statens egendom och benämner vindkraftsexploateringar som ingrepp i deras marker. De skapar tydliga symboliska gränser mellan dem själva och de andra som innesluts i gruppen staten, kommunen och marknaden. Det här genomförs på ett medvetet plan då många av dem kan redogöra för de historiska processer som ligger bakom den samepolitiska mobiliseringen (se Lantto 2000; Stordahl 1998). De är dessutom medvetna om statens och länsstyrelsens tidigare agerande (se Lantto 2012). Medlemmarna tolkar också varje beslut som stat, kommun eller länsstyrelse tar utifrån denna historiska bakgrund och de upplever att andras intressen, exempelvis markexploatörer eller naturvårdsrörelser, går före de samiska intressena. Vid varje tillfälle som ett beslut tas jämförs det mot tidigare beslut och analyseras utifrån tidigare historiska erfarenheter.

De samebymedlemmar som lever utanför samebyns marker är väl medvetna om de aktiva renskötarnas psykiska och ekonomiska realitet. En renskötare säger att "de (staten och kommunen) bryr sig inte om oss, de tycker vi är skit under

deras skor". "Vi är inte värda luften vi andas", säger en annan. Samtidigt säger en icke aktiv renskötande medlem att "jag skulle göra allt för att mina kusiner, de som äger mitt hjärta, skall må bra igen". "Jag tänker alltid på min kusin. Är det här bra för honom?", säger samebymedlemmen och jur.dr Mattias Åhrén och refererar till sin renskötande kusin. Det är tydligt att han känner stark samhörighet med sin kusin och denna gemenskap tar Åhrén sen vidare i sitt dagliga arbete. Åhrén publicerar 2013 en artikel i Stockholms juridiska tidskrift (Några folkrättsliga aspekter på Sveriges rovdjurspolitik i det samiska renskötelsesområdet, i nr 3 2012/2013), där han lyfter frågan om statens rovdjurspolitik är ett brott mot internationell folkrätt. I augusti 2013 är tas denna fråga upp av FN:s Rasdiskrimineringskommitté. I FN:s Rasdiskrimineringskommittés kritik mot Sverige slår FN-organet fast att staten har en skyldighet att fullt ut kompensera samiska renägare för skada orsakade av rovdjur (FN:s rasdiskrimineringskommitté, Concluding observations on Sweden CERD/C/SWE/CO/19–21 § 18). Dagen efter säger Mattias Åhrén i en intervju för Sameradion att han ställer sig positiv till den av FN uttalade kritiken. Ingenstans framgår hur Åhrén själv arbetat med frågan. Tre veckor senare stämmer Ohredahke sameby svenska statens myndigheter, Sametinget och Länsstyrelsen för de belopp de anser sig ha förlorat i utebliven rovdjursersättning under åren 2004–2012. Summan uppgår till 22,4 miljoner kronor.

Det är oklart om Mattias Åhrén drivs av en tilltro att situationen skall bli bättre eller om han likt en annan medlem uttrycker det "försöker göra allt för att vår familj skall överleva, för att andas in lite hopp i oss igen".

Jag frågar ordförande om han är nöjd. Han svarar att han inte blir nöjd innan han kan se resultat. Dessutom gäller det att alltid vara beredd på att kämpa. Han visar på den skrift hans bror Ingvar Åhrén släppt under året. Skriften berör de gamla flyttningsleder som samebyn haft (Åhrén 2013). Skriften grundas på arkivstudier och kan användas om samebyn hamnar i en framtida konflikt om sina betesmarker, antingen med andra samebyar, markägare eller med svenska staten. Det gäller att alltid vara redo för att kämpa säger ordföranden. "Man vet aldrig på vilket område de skall attackera oss nästa gång".

Den 24 september 2013 beslutar kommunstyrelsen i Strömsunds kommun att säga ja till gruvstart i Stekenjokk (ÖP 24 september 2013). I oktober meddelar länsstyrelserna i Västerbottens samt Jämtlands län att de säger nej till planerna på en gruva. Frågan kan nu komma att avgöras av regeringen (LT 4 oktober 2013, LT 8 oktober 2013). När jag efterfrågar samebyns reaktion på beslutet suckar samebyns ordförande och säger att han känner sig uppgiven men att beslutet var väntat. I oktober nås samebyn också av beslutet att medlemmen Mattias Åhrén nomineras till posten som specialrapportör i urfolksfrågor vid FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Ohredahke sameby försöker att finna strategier för att hantera den alltmer ökande konkurrensen om naturresurserna i deras område. Genom en medveten strategi byggd på förstärkande av de symboliska gränserna där gemenskapen inom gruppen lyfts fram och dekoloniserings-teorier används för att tolka omvärldens agerande och samebyns situation söker Ohredahke en väg in i framtiden. Samebyns renskötande medlemmar bär ansvaret att föra traditionen vidare samtidigt

som andra medlemmar utbildas och arbetar inom frågor där samebyn behöver stöd, varje individ uppges ha viktig funktion och värdesätts. Trots det är medlemmarna uppgivna och när samtalen rör barnens framtida möjligheter att idka renskötselfystnar de ofta och ordförandes ögon fylls med tårar.

Not

¹ En sameby är ett geografiskt område där medlemmarna i varje enskild sameby får bedriva renskötself, jaga och fiska. Renskötselfn och samebyarna i Sverige regleras genom Rennäringslagen. SFS 1971:437. Rennäringslag. Stockholm.

REFERENSER

- Andersson, Ulrica, 2013. "Man attackerad av björn", i *Östersundsposten* 14 maj. <http://op.se/lanet/stromsund/1.5875049-man-attackerad-av-bjorn>.
- Balto, Asta, 1997. *Samisk barneoppdragelse i endring*. Oslo. AD Notam Gyldendal AS.
- Berg, Anna; Östlund, Lars; Moen, Jon & Olsson, Johan, 2008. *A Century of Logging and Forestry in a Reindeer Herding area in Northern Sweden: Forest Ecology and Management*. Umeå: Department of Agricultural sciences.
- Bångman, Karin, 2013. "Sköt ihjäl björnen som attackerade", i *Östersundsposten* 15 maj. <http://op.se/lanet/stromsund/1.5876519-skot-ihjal-bjornen-som-attackerade>.
- Danell, Öje, 2005. *Renskötselfns robusthet – behov av nytt synsätt för att tydliggöra rennäringens förutsättningar och hållbarhet i dess socioekologiska sammanhang*. Rangifer Report 10, 39–49.
- FN:s Rasdiskrimineringskommitté, Concluding observations on Sweden, CERD/C/CO/19-21, paragraf 18.
- Hassler, Sven, 2005. *The Health Condition in the Sami Population of Sweden, 1961–2002: Causes of Death and Incidences of Cancer and Cardiovascular Diseases*. Umeå: Medicinsk fakultet, Folkhälsa och klinisk medicin, Epidemiologi och folkhälsovetenskap.
- Jacobsson, Lars, 2011. "Psykisk ohälsa och självmord bland renskötande samer", i Fällman, Hans & Born, Bertil (red.), *Depressioner är vanligare än vi vill tro*. Umeå: Medicinska fakulteten, s. 29–44.
- Jarefors, Magnus, 2013. "Strömsunds kommun säger ja till brytning", i *Östersundsposten* 24 september. <http://op.se/lanet/stromsund/1.6311836-stromsunds-kommun-sager-ja-till-brytning-i-stekenjokk>.
- Jernström, Elisabeth & Johansson, Henning, 1997. *Kulturen som sprängbräda*. Lund: Studentlitteratur.
- Kindberg, Jonas, 2010. *Monitoring and Management of the Swedish Brown Bear (Ursus Arctos) Population*. 2010:58. Umeå: Faculty of forest sciences.
- Kaiser, Niclas, 2010. *Mental Health Problems Among the Swedish Reindeer Herding Sami Population – in Perspective of Intersectionality, Organisational Culture and Acculturation*. Umeå: Department of Clinical Sciences. Division of Psychiatry.
- Lantto, Patrik, 2008. "Att det för lapperne skulle vara likgiltigt hvar han flyttade: Tvångsflyttning som problemlösning i svensk samepolitik", i Sköld, Peter, *Människor i norr: Samisk forskning på nya vägar*. Umeå: Centrum för samisk forskning, s. 141–166.
- Lantto, Patrik, 2012. *Lappväsendet: Tillämpningen av svensk samepolitik 1875–1971*. Umeå: Centrum för samisk forskning.
- NFS 2007:10. *Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn*.
- Nordin, Åsa, 2007. *Renskötselfn är mitt liv: Analys av den samiska renskötselfns ekonomiska anpassning*. Umeå: Vaartoeh, centrum för samisk forskning.
- Ohredahke samebys verksamhetsberättelse kalenderåret augusti 2011–augusti 2012.
- Ohredahke samebys verksamhetsberättelse kalenderåret augusti 2012–augusti 2013.
- Sara, Mikkel Nils, 2004. "Samisk kunskap i undervisning og läremidler (114–130)", i Hirvonen, Vuokko (red.), *Samisk skole i praktik og praksis, 2004*. Karasjok: ForfatternasForlag.
- SFS 1971:437. Rennäringslag. Stockholm.
- Sametinget, särskilt yttrande 2012-03-29. *Toleransnivå för rennäringen med avseende på förekomst av de stora rovdjuret*.
- Smith, Tuhiwai Linda, 1999. *Decolonizing Methodologies, Research and Indigenous Peoples*. London & New York: Zed books Ltd.

- Stenman, Jens, 2013. "Nej till gruva i fjällen", i *Länstidningen*, 4 oktober 2013. <http://ltz.se/nyheter/stromsund/1.6343031-nej-till-nygruva-i-fjallen>.
- Stenman, Jens, 2013. "Nej till gruvbrytning på fjäll", i *Länstidningen* 8 oktober. <http://ltz.se/nyheter/stromsund/1.6359130-nej-till-gruvbrytning-pa-fjall>.
- Stordahl, Vigdis, 1998. *Same i den modern verden: Endring og kontinuitet i et samisk lokalsamfunn*. Karasjok: Davvi Girji.
- Åbrén, Ingvar, 2013. *Frostvikensamernas vinterflyttningar*. Solna: Kaigan.
- Åhrén, Mattias, 2013. *Några folkrättsliga aspekter på Sveriges rovdjurspolitik i det samiska renskötselområdet*. Stockholm. Särtryck ur Juridisk tidskrift. 2012–13 nr 3, s. 620–649.
- Ålund, Aleksandra, 2002. *The Spectre of Ethnicity: Merge Studies on Ethnicity and Society*. Department of Ethnic Studies. Linköping: Linköpings universitet.

SUMMARY

*Predators**A Sami village's strategy for survival**(En samebys strategi för överlevnad)*

This text is about a Ohredahke efforts to manage the increasing competition for natural resources at their expense. Through interaction between the reindeer herders and reindeer owners they struggle for their survival and future. This work includes conscious strategies based on theories of decolonization and theories of post-colonialism, but also a deliberate strategy based on education which was expressed during the 1960s.

Keywords: reindeer herders, survival strategies, decolonization, post-colonialism.

Christina Åbrén, Ph.D in ethnology. Chairmen of Gaaltije, culture center of southern Sapmi.